

Time: 3 Hours

Total Marks: 100

Please check whether you have got the right question paper.

N.B. 1. All questions are compulsory. Attempt Sub question (A) or (B) of Question no. 5.

2. Figures to the right indicate full marks.

3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

4. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q1. Answer any TWO questions of the following. 20

- Distinguish between Economic Growth and Economic Development.
- Write a note on Gender Development Index (GDI).
- Elaborate Sen's capability approach.

Q2. Answer any TWO questions of the following. 20

- Evaluate big push theory.
- Explain the Harrod-Domar growth model.
- Explain Ragner Nurkse's theory of disguised unemployment.

Q3. Answer any TWO questions of the following. 20

- Explain the role of education in human capital.
- Discuss the major poverty alleviation programmes.
- Explain the causes and effects of migration.

Q4. Answer any TWO questions of the following. 20

- Explain the meaning and features of Infrastructure.
- Discuss the types of economic planning.
- Describe the role of planning in economic development.

Q5. A) Write short notes on any TWO of the following. 20

- Human Development Index (HDI).
- Rostow's five stages of economic growth.
- Concept of Inclusive Growth.
- Role of technology in economic development.

OR

B) Multiple choice questions, select an appropriate option. 20

- Which of the following statement is true?
 - Growth is the quantitative concepts.
 - Development is the qualitative concepts.
 - Both a and b are true
 - Neither a nor b true
- Which of the following considered as broad concept?
 - Growth
 - Development
 - Quantitative Increase in GDP
 - None of the above

- 3) which of the following is not the aspect of the HDI?
 - a) Health
 - b) Knowledge
 - c) Standard of living
 - d) Income
- 4) Which of the following economist related to HDI?
 - a) Mahbub Ulhaq
 - b) Paul Streeton
 - c) Adam Smith
 - d) None of the above
- 5) Which of the following capabilities said or supported by Nussbaum?
 - a) Life
 - b) Bodily health
 - c) Bodily Integrity
 - d) All of the above
- 6) Rostow has given study of the pattern of growth and development of countries.
 - a) A descriptive economic
 - b) Subjective economic
 - c) Objective economic
 - d) Negative economic
- 7) Who among the following proposed the theory of big push?
 - a) P. N. Rosenstein Rodan
 - b) A. K. Sen
 - c) Joseph Schumpeter
 - d) Ragnar Nurkse
- 8) Poor countries are trapped in -----.
 - a) Vicious circle of Political
 - b) Vicious circle of poverty
 - c) Vicious circle of social backwardness
 - d) Vicious circle of Cultural
- 9) According to Prof. Harrod, is directly related to income.
 - a) Investment
 - b) Saving
 - c) Consumption
 - d) Cost
- 10) Which of the following economists formulated the thesis 'Problems of Capital Formation in Underdeveloped Economies'?
 - a) Prof. W Arthur Lewis
 - b) Ragnar Nurkse
 - c) Joseph A. Schumpeter
 - d) Prof. Paul N. Rosenstein Rodan
- 11) Which of the following concept has relatively more importance in the labour-surplus countries?
 - a) Money Capital
 - b) Human Capital
 - c) Land Capital
 - d) Physical capital

- 12) When UNDP Introduced The Human Poverty Index (HPI)?
 - a) 1990
 - b) 1997
 - c) 1993
 - d) 2003
- 13) Which of the following is not the indicator of Human Poverty Index?
 - a) Life Expectancy
 - b) Basic Education
 - c) Access to Public and Private resources
 - d) None of the Above
- 14) When Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme started?
 - a) 2006
 - b) 2009
 - c) 2000
 - d) 2021
- 15) Which of the following statement is not true?
 - a) Swarnajayanti Gram Swarozgar Yojana (SGSY)-April-1991
 - b) Sampoorna Grameen Rozgar Yojana (SGRY)-Sept -2001
 - c) Pradhan Mantri Gramodaya Yojana (PMGY)-2000-2001
 - d) None of the above.
- 16) The term refers to the application of knowledge for practical purposes.
 - a) Technology
 - b) Economics
 - c) Environment
 - d) Behaviour
- 17) Appropriate Technology was meant to address Problems.
 - a) three
 - b) Four
 - c) Five
 - d) Six
- 18) Infrastructure is an important factor contributing to the ----- of any country.
 - a) Rapid economic growth
 - b) Social growth
 - c) Individual growth
 - d) Limited growth
- 19) Planning for 3 to 5 years is -----.
 - a) Short term planning
 - b) Medium term planning
 - c) Long term planning
 - d) Cyclical planning
- 20) Economic planning in India was done by the
 - a) Planning Commission.
 - b) Ministry of Finance
 - c) Minister of Finance
 - d) Central bank

(मराठी रुपांतर)

वेळ: 3 तास

एकूण गुण: १००

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. प्रश्न क्र. ५ मध्ये (अ) व (ब) उप प्रश्नांमधील कोणताही एक उप प्रश्न सोडवा.

२. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

४. आवश्यक तेथे नीटनेटक्या आकृत्या काढा.

प्र १. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

अ) आर्थिक वृद्धी आणि आर्थिक विकास यातील फरक विशद करा.

ब) लिंग विकास निर्देशांक (GDI) वर टीप लिहा.

क) सेन यांचा क्षमता दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्र २. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

अ) मोठा धक्का सिद्धांताचे मूल्यांकन करा.

ब) हॅरॉड-डोमर वृद्धी प्रतिमानाचे स्पष्टीकरण द्या.

क) रॅंगर नक्से यांचा छुपा बेरोजगारीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

अ) मानवी भांडवलातील शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) प्रमुख दारिद्र्य निर्मूलन कार्यक्रमांची चर्चा करा.

क) स्थलांतराची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

प्र ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या.

२०

अ) पायाभूत सुविधांचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) आर्थिक नियोजनाच्या प्रकारांची चर्चा करा.

क) आर्थिक विकासातील नियोजनाच्या भूमिकेचे वर्णन करा.

प्र ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा.

२०

अ) मानव विकास निर्देशांक (HDI).

ब) रोस्टोने सांगितलेले आर्थिक वृद्धीचे पाच टप्पे.

क) सर्वसमावेशक वृद्धीची संकल्पना.

ड) आर्थिक विकासामध्ये तंत्रज्ञानाची भूमिका.

71123

Page 4 of 8

किंवा

ब) खालील बहु पर्यायी प्रश्नांसाठी योग्य पर्याय निवडा.

२०

1) खालीलपैकी कोणते विधान सत्य आहे?

- a) वृद्धी/वाढ ही परिमाणवाचक संकल्पना आहे.
- b) विकास ही गुणात्मक संकल्पना आहे.
- c) a आणि b दोन्ही सत्य आहेत.
- d) a किंवा b दोन्ही सत्य नाही.

2) खालीलपैकी कोणती संकल्पना व्यापक समजली जाते?

- a) वृद्धी/वाढ
- b) विकास
- c) GDP मध्ये मात्रात्मक वाढ
- d) वरीलपैकी कोणतेही नाही

3) खालीलपैकी कोणते पैलू HDI चे नाही?

- a) आरोग्य
- b) ज्ञान
- c) राहणीमानाचा दर्जा
- d) उत्पन्न

4) खालीलपैकी कोणता अर्थशास्त्रज्ञ HDI शी संबंधित आहे?

- a) महबूब उल्हक
- b) पॉल स्ट्रीटन
- c) अँडम स्मिथ
- d) वरीलपैकी कोणतेही नाही

5) खालीलपैकी कोणती क्षमता नुस्सबॉमने सांगितले किंवा समर्थित केली?

- a) जीवन
- b) शारीरिक आरोग्य
- c) शारीरिक एकात्मता
- d) वरील सर्व

6) रोस्टो यांनी देशांच्या वाढ आणि विकासाच्या पद्धतीचा ----- अभ्यास केला आहे.

- a) वर्णनात्मक आर्थिक
- b) व्यक्तिनिष्ठ आर्थिक
- c) वस्तुनिष्ठ आर्थिक
- d) नकारात्मक आर्थिक

7) खालीलपैकी कोणी मोठा धक्का सिद्धांत मांडला?

- a) पी. एन. रोझेनस्टाईन रोडन
- b) ए.के. सेन
- c) जोसेफ शुम्पीटर
- d) रॅग्नर नर्से

8) गरीब देश ----- अडकले आहेत.

- a) राजकीय दुष्टचक्रात
- b) दारिद्र्याच्या दुष्टचक्रात
- c) सामाजिक मागासलेपणाचे दुष्टचक्रात
- d) सांस्कृतिक दुष्टचक्रात

9) प्रो. हॅरॉड यांच्या मते, थेट उत्पन्नाशी संबंधित आहे.

- a) गुंतवणूक
- b) बचत
- c) उपभोग
- d) खर्च

10) खालीलपैकी कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने 'अवकसित अर्थव्यवस्थांमध्ये भांडवल निर्मितीच्या समस्या' या प्रबंधाची मांडणी केली आहे?

- a) प्रो. डब्ल्यू आर्थर लुईस
- b) रॅग्नर नर्से
- c) जोसेफ ए. शुम्पीटर
- d) प्रो. पॉल एन. रोझेनस्टाईन रोडन

11) कामगार-अधिशेष असलेल्या देशांमध्ये खालीलपैकी कोणत्या संकल्पनेला तुलनेने जास्त महत्त्व आहे?

- a) पैशाचे भांडवल
- b) मानवी भांडवल
- c) जमीन भांडवल
- d) भौतिक भांडवल

12) UNDP ने मानवी गरीबी निर्देशांक (HPI) कधी सादर केला?

- a) 1990
- b) 1997
- c) 1993
- d) 2003

13) खालीलपैकी कोणता मानवी गरिबी निर्देशांकाचा सूचक नाही?

- a) आयुर्मान
- b) मुलभूत शिक्षण
- c) सार्वजनिक आणि खाजगी संसाधनांमध्ये प्रवेश
- d) वरीलपैकी काहीही नाही

14) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना कधी सुरू झाली?

- a) 2006
- b) 2009
- c) 2000
- d) 2021

15) खालीलपैकी कोणते विधान सत्य नाही?

- a) स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजना (SGSY)-एप्रिल-1991
- b) संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजना (SGRY)-सप्टेंबर-2001
- c) प्रधानमंत्री ग्रामोदय योजना (PMGY)-2000-2001
- d) वरीलपैकी काहीही नाही.

16) हा शब्द व्यावहारिक हेतूसाठी ज्ञानाचा वापर सूचित करतो.

- a) तंत्रज्ञान
- b) अर्थशास्त्र
- c) पर्यावरण
- d) वर्तन

17) योग्य तंत्रज्ञान हे समस्या संबोधित करण्यासाठी होते.

- a) तीन
- b) चार
- c) पाच
- d) सहा

18) पायाभूत सुविधा हा कोणत्याही देशाच्या मध्ये योगदान देणारा एक महत्वाचा घटक आहे.

- a) वेगवान आर्थिक वाढ
- b) सामाजिक वाढ
- c) वैयक्तिक वाढ
- d) मर्यादित वाढ

19) 3 ते 5 वर्षांचे नियोजन म्हणजे ----- होय.

- a) अल्पकालीन नियोजन
- b) मध्यम मुदतीचे नियोजन
- c) दीर्घकालीन नियोजन
- d) चक्रीय नियोजन

20) भारतातील आर्थिक नियोजन ----- द्वारे केले जात होते.

- a) नियोजन आयोग
- b) अर्थ मंत्रालय
- c) अर्थमंत्री
- d) मध्यवर्ती बँक
